

TIE UUTEEN

**Sydämeni oli särkynyt ja olin valmis
jättämään Portugalin taakseni. Voisiko
ajomatka maan halki muuttaa mieleni?**

J.R. Patterson

HEMISPHERES -LEHDESTÄ

Peso da Régua kylä
sijaitsee Portugalin
portviinialueen sydämessä.

P arisuhteen päättyessä tavarat menevät jakoon. Minun kirjani, sinun kirjahyllysi. Minun kulhoni, sinun lusikkasi. Minun kotini, sinun kotisi.

Lähes kymmenen vuoden parisuhde oli ohi. Yhdessä rakennettu maailma oli pirstaleina kuin maahan pudonnut maljakko. Olimme matkustaneet yhdessä ympäri maailmaa, olleet onnellisia, tehneet tärkeitä päätöksiä ja muuttaneet tyttöystäväni kotimaahan Portugaliin. Portugalissa yhteiselomme myös päättyi vain pari kuukautta muuttoni jälkeen.

En halunnut lähteä niin pian, mutta jääminen tuntui väärältä. Koko maa tuntui kuuluvan jollekin muulle. Olin ehtinyt saada Portosta jo ystäviä sekä lempikahvilan ja työpaikan orkesterista. Lähteminen tarkoitti luopumista illallisista Cervejaria Diu Palacessa, soittoharjoituksista ystävien kanssa, ilta-päivän lukuhetkistä Virtudesin puistos-

sa ja kävelylenkeistä Dourojoen varrella. Silti kurjuuttani tuntui lisäävän kaikki linnuista ja kadulla kävelevistä ihmisistä itse katuun saakka.

Tein listan asioista, joista pidin Portugalissa: appelsiinit, viini, merenelävät, auringonpaiste, kahvitauot, hämyiset baarit, mosaiikkilaatat, julkista elämää hallitseva iloinen kaaos, hyvät käytöstavat, vaatimattomuus ja ihmisten usko kohtaloon.

Katsellessani uuden vuoden päivän ilotulitusta Portossa ystäväni kanssa päätin antaa Portugalille toisen mahdollisuuden ja yrittää ottaa sen omakseni. Tekisin sen ajamalla Estrada Nacional 2:ta eli N2-tietä pitkin. Yli 700 kilometriä pitkä tie alkaa pohjoisesta Chavesin kaupungista ja päättyy Etelä-Atlantin

(Yllä) Sydämeni särkyi Portossa, enkä ollut varma, mitä tekisin seuraavaksi. (Viereisellä sivulla) Matkani N2-reitillä alkoi Vidago Palace Hotelista.

rannikolle. Sen avulla tekisin Portugalista omani tai saisin kokea sen hyvät puolet vielä viimeisen kerran. Halusin lähteä mahdollisesti elämäni merkittävimmälle matkalle itsevarmana.

SAAVUIN CHAVESIIN harmaana päivänä ja menin hakemaan keltaisen N2-passin turisti-infosta. Passin tyhjiille sivuille oli tarkoitus kerätä leimoja matkan varrelta, ja se olisi konkreettinen todiste matkastani. Satoi vettä, ja pysähdyin moottoritien alkupäässä olevaan KilometroZero-baariin vihkimään matkani oluella. Näytin passiani baarimikolle, joka leimasi sen antaen minulle aikaansaavan olon.

Roomalaiset kutsuivat Chavesia keltaiseksi vedeksi ympäröiviltä kukkuloilta virtaavien piinkiven keltaisten purojen vuoksi. Veden väitetty parantava voima tunnettiin koko Euroopassa.

1900-luvun alkupuolella Portugalin kuningas Kaarle I määräsi, että lähistöllä sijaitsevaan Vidagon kylään raken-

netaan yltäkyläinen palatsi lähteen vierelle. Hänet salamurhattiin ennen palatsin valmistumista, mutta nykyään rakennuksessa toimii kuninkaallisuutta henkivä hotelli. Majoituin siellä matkani ensimmäisenä yönä, uin marmorista rakennetun kylpylän ihmeellisessä vedessä ja hikoilin saunan setripuusta valmistetuilla lauteilla. ”Ihmiset ympäri Eurooppaa saapuivat tänne toipumaan”, hotellin johtaja sanoi. ”Palatsissa on nuorentavaa voimaa. Se symboloi uutta alkua toipilaille.”

Sinä yönä palatsia ympäröivään mäntymetsään laskeutui kylmä sumu. Seisoin lammen rannalla iho kananlihalla. Aamu valkeni usvaisena ja nurmikkoa peitti hopeinen kuura. Autoni lämpenevästä konepellistä nousi höyryä. Kylmyys, nouseva aurinko ja sumu saivat ilman muistuttamaan paahtovanukkaan poltettua sokeripintaa.

Vila Pouca de Aguiarista lähtien edessäni ajoi poliisiauto. Kyydissä olevat poliisit väittelivät jostain kiivaasti elehtien. Ajoin heidän perässään suurimman osan aamusta ja odottelin mielenkiinnolla, miten väittely päättyisi. Matka taittui hitaasti, mutta se tyynnytti hermojani. Sitä paitsi N2:lla ei ylipäättään voi kiirehtiä.

Portugalissa on paljon isoja moottoriteitä, joita pitkin voi kiittää maan halki tunneissa edessäni olevan kahdeksan päivää kestävän matkan sijaan. Isot moottoritiet ovat kuitenkin dystooppisia betonisyvänteitä. N2 kaartele niiden ympärillä ja kulkee ajoittain niiden ylä- tai alapuolelta kuin käärme.

Tien laidassa näkyi silloin tällöin valkoisia kilometrikiviä ajaessani Chavesista alas Douron laaksoon ja Peso da Réguan kylään. Aikoinaan rahtilaivat kuljettivat kylän viinitarhojen portviiniä tynnyrikaupalla alajuoksulle ja lopulta Porton viinikellareihin. André Valentim Almeidan ihastuttava *Gigantes do Douro* -elokuva sisältää historiallista materiaalia koskien kuohuissa etenevistä täysistä rahtilaivoista, joiden ruoreja kääntelivät suorastaan stoalaiset miehet.

Nykyään joessa on pato ja laivojen kyydissä on ainoastaan päätään joka suuntaan käänteleviä turisteja.

Kävin hakemassa Peso da Réguanissa sijaitsevasta Museu do Dourosta leiman passiini, ja minut houkuteltiin maistelemaan portviinejä. Maisteluhuone oli saapuessani tyhjä flyygelii ja seinillä olevia viinipulloja lukuun ottamatta. Istuin flyygelin ääreen ja aloin soittaa Beethovenia kuin kutsuakseni jonkun huoneeseen ja käskemään minua lopettamaan. Huoneeseen ilmestyi mies, mutta hän ei kehottanut minua lopettamaan vaan kaatoi sen sijaan kaksi lasillista keltaruskeaa portviiniä kappaleen päätyttyä.

”Yksi lasillinen vieraalle ja toinen pianistille”, hän sanoi. ”Tämän viinin makeudesta tulee mieleen Brasilia ja tuoksusta Intia.” Molemmat ovat olleet Portugalin siirtomaita, ja erotin viinistä eritoten hunajan, saksanpähkinän ja kanelin maut.

Jäin odottamaan sumun hälvenemistä pariiksi tunniksi, mutta se ei kaikon-

nut vaan kietoi maailman harmaaseen syleilyynsä. Ajoin etelään raskain mielin. Sieluani särki ja olin yksinäinen.

SUMU VAINOSI MINUA vielä kahden päivän ajan Lamegon, Castro Dairen ja Tondelan läpi. Jälkimmäisen ulkopuolella poikkesin N2-reitiltä vierailukseni Coimbran yliopistokaupungissa.

Erot ovat kamalia yksinäisyyden vuoksi. Muut murheet unohtuvat hetkeksi, ja muut jatkavat elämäänsä niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. Ystävät ja perhe tietyllä tavalla myös hylkäävät, sillä vaikka he voivat nähdä eronneen tuskan, he eivät voi siinä mukana.

Kävin Coimbrassa ystäväpariskunnan luona. En ollut varma vastaanotosta, sillä erossa saattaa menettää myös yhteisiä ystäviä. Minut otettiin kuitenkin vastaan lämpimästi ja sain vatsani täyteen keittoa ja viiniä. Kävelimme illalla yhdessä keskustassa ja tähdet tuikkivat kirkkaasti taivaalla kaupungin

(Ylhäällä vasemmalla) N2-turistipassiin kerätään leimoja matkan varrelta. (Yllä oikealla) Ystävät osoittivat minulle tukensa historiallisessa Coimbran kaupungissa.

valoista ja kosteasta ilmasta huolimatta. "Minne aiot mennä?" ystävät kysyivät. Kun kerroin etten tiennyt, he sanoivat, että voisin aina jäädä sinne.

Erossa voi menettää myös huumorintajun, mutta sen saa muiden ihmisten avulla takaisin, kuten toverillisuudenkin.

Pysähdyin seuraavana päivänä Ser-tän laitamilla kahvilaan syömään bifan-nan eli paistetun porsaanlihaleivän. Tiskin yläpuolella oli kyltti, jonka tekstin kirjoitin N2-passiini: "Por causa de alguém, não se fia a ninguém." ("Yhden vuoksi ei voi luottaa keneenkään.") Baarimikko purskahti nauruun otettuaan passini leimattavaksi ja läimäytti minua leikkimielisesti olkapäähän. Hän kirjoitti tekstin viereen "Obrigado! Boa viagem!" eli "Kiitos ja hyvää matkaa".

PORTUGALISSA ON ALUEITA, joilla ei ole lainkaan turismia ja joilla läpikulku-matkalla oleva matkailija voi tuntea löytäneensä jotain uutta. Useimpien paikkojen, myös pienten, ytimeen su-keltaessa voi ymmärtää kuinka suun-nattomia ne oikeastaan ovat. Portugali on kokonainen maailma, jonka alueet eroavat toisistaan selvästi. Jokaisella alueella ollaan äärimmäisen ylpeitä ainutlaatuisista tuotteista, ja paikalliset tuntuvat olevan aidosti äimistyneitä, kun alueen oma leipä, juusto, savikäsi-työt tai makeiset eivät ole vierailijalle tuttuja. Ei kuitenkaan huolta, sillä he esittelevät niitä matkailijalle intohmoi-sesti.

Hain Vila de Reissa passiini leiman turisti-infosta ja söin lounasta läheises-sä grilliravintolassa, joka oli täynnä miehiä. Henkilökunta valmisti sotilaal-

lisella tehokkuudella leipä- ja oliivian-noksia ja annosteli keittoa suurista metallikulhoista keskittyneesti ja ripeästi. He suosittelivat bucho recheadoa, joka oli minulle tuntematon ruokalaji. Olisin tilannut jotain tuttua, jos olisin tien-nyt saavani valtavan viipaleen teuras-jätteillä täytettyä mahalaukkua. Annos näytti halkaistulta ihmisen reideltä, eikä yhtäkkiä enää ollutkaan nälkäinen. Annosta tökkiessäni puoli litraa viiniä mieheen tankannut porukka palasi töihin ajamaan raskaskalustoa.

Pohjois-Portugalista maan etelä-osaan siirryttäessä ei ole selvää rajaa, vaan muutos tapahtuu vähitellen. Ylit-täessäni Tajojoen Ribatejosta Alente-joon maa muuttui tasaiseksi ja levittäy-tyi silmäkantamattomiin. Kiviset vu-ormaisemat muuttuivat punertavaksi mullaksi, ja ilmassa leijui kypsä ja kir-peä tuoksu. Näin härkätaisteluarenoi-ta, kivisiä pientiloja ja suuria maatiloja. Maaperä sopii täydellisesti vehnän ja viinirypäleiden kasvattamiseen.

Poistuin illan hämärtyessä N2-tieltä ja ajoin muutaman kilometrin päähän Évoran kaupungin laitamille entiseen luostariin Convento do Espinheeroon, joka toimii nykyään hotellina. Illalla hotellin ravintolan sommelieeri kävi viinilistaa läpi kuin viinit olisivat van-hoja heiloja. ”Tätä en koskaan unohda”, hän huokaisi hivellessään pöytää sor-menpäällään. ”Join tätä ihanaa Douron valkoviiniä häissä, aivan uskomaton maku...” Se oli ollut romanssi ilman kärsimystä, sillä aina voisi avata uuden pullon.

Halusin jonkun katsovan minua sa-malla tavalla kuin sommelieeri katsoi viinipulloa. Sen sijaan söin yksin ja työn-telin merilevällä höystettyjä kikherneitä miekkakalarullan ympäri. Menin huo-neeseen ja istuin hiljaisuudessa kuin munkki viiniä siemaillen ja kirjaa lukien. Yövyin sviitissä, jossa 1500-luvulla elä-nyt Garcia de Resende oli majoittunut luostarissa vieraillessaan. Edessäni oli hänen runonsa *Não Receeis Fazer Bem* (”Älä pelkää tehdä hyvää”), jossa sanot-tiin, että lempeä sydän saa lopulta kai-kista suurimman palkinnon.

Ohitin seuraavana päivänä etelään ajaessani pellon, jolla laidunsi karjaa komeine kaarevine sarvineen. Kun py-sähdyin ottamaan kuvaa, valkoisten ja-lohaikaroiden parvi nousi pelloilta sii-villeen kuin ilmaan heitetyt päivänkak-karan terälehdet. Näin myös kivellä istuvan paimenen, joka vahti kolmea ka-ritsaa, sekä niin syrjäisellä bussipysä-killä istuvan miehen, että en uskonut

(Vasemmalla) Portugalin geodeettinen keskus Vila de Reissa (Yllä) N2 päättyi Feroon, mutta en halunnut vielä pysähtyä.

bussin koskaan saapuvan. Pysähdyin tarjoamaan kyytiä, mutta mies kieltäytyi. ”Kyllä sieltä aina jotain tulee”, hän tuumasi.

Sää oli muuttunut paremmaksi etelään ajaessani. Saavuin viimein Algarven alueelle, jossa auringonvalo tuntui valuvan syvemmälle rintaani jokaisella henkäyksellä.

PÄÄSIN FAROON ja näin N2-tien viimeisen kilometrikiven, jossa luki 738. En kuitenkaan halunnut pysähtyä. Kaupungin liikenneuhka esti minua pääsemästä meren rannalle kaipaamaani avoimeen tilaan. Käännyin länteen ja ajoin rannikkoa pitkin Porchesiin ja pysähdyin Vila Vita Parc -lomakeskukseen. Halusin vaikuttaa viileältä matkan päättyessä, mutta lomakeskuksen

yltäkylläisyys oli ylitsevuotavaa. Se oli kuin pienikokoinen maa, jossa ihmiset ajelivat edestakaisin golfkärryissä, lampien suihkulähteet pulppusivat ja kivi-puutarhat olivat viimeisen päälle, ja jonka kupolikattoisista huviloista oli näkymä yksityisrannalle. Huoneessani oli englantilaisen kirjallisuuden klassikoita. Nappasin *Ylpeys ja ennakkoluulo* -kirjan ja luin: ”Etäisyydellä ei ole merkitystä, kun ihmisellä on syy.”

Matka oli päättynyt oikealla hetkellä. Olin valmis nousemaan ulos autosta. Olin kuunnellut Bachin *Das wohltemperierte Klavier* -cd:n melkein puhki enkä tiennyt, kuinka monena päivänä olisin vielä jaksanut juoda kuusi espressoa päivässä. Vietin matkan viimeiset päivät Algarvessa simpukoita ja pihvejä syöden ja tonic-vedellä laimennettua portviiniä juoden. Pidin terassin ovet auki ja kuuntelin meren aaltojen ja palmunlehtien suhinaa. Meri oli sokeroidun absintin väristä ja kalliot keltaisia ja murenevan näköisiä kuin portugalilainen sokerikakku pão de ló.

Olin saanut käsiteltäviä tunteitani. Halusin elää ja kaipasin kaikkea yksinkertaista ja miellyttävää, kuten vuoria, meriä ja kaikkia Portugalin ihastuttavia melodioita. Minun ei olisi pakko lähteä. Kotia ei löydetä, vaan se saadaan. Matkan aikana vastaanottamani sydämelliset viestit osoittivat, että minulla on Portugalissa ystäviä ja että olen rakastettu ja tervetullut. Olin ajatellut matkan herättävän muistoja ja vievän minut takaisin menneeseen, mutta se saikin minut suunnittelemaan tulevaa. ❖